

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.985

DOI 10.32782/2523-4269-2023-84-52-56

Волобуєва Олена Олексіївна,

кандидат юридичних наук, професор

*(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8601-4344>

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО СТАТЕВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У статті здійснено комплексний аналіз внесених змін у Кримінальний кодекс України, які трансформували раніше дійсну парадигму кримінальної відповідальності за посягання на статеву свободу та статеву недоторканість особи та зумовили необхідність переглянути низку принципово важливих кримінально-правових і криміналістичних положень. Підкреслено, що зміна редакції відповідних статей у КК України зумовлена імплементацією положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Вона ратифікована Україною. З огляду на це, постала проблема принципового перегляду низки положень щодо розслідування статевої кримінальної правопорушень, викладених у дослідженнях минулих років. Зокрема, це стосується допиту потерпілої особи, який є найбільш значущою процесуальною дією на початковому етапі досудового розслідування. Авторка визначає фактори, які зумовлюють особливості допиту потерпілої особи, до яких зараховує: 1) необхідність встановлення ключових обставин, про які достеменно може знати тільки потерпіла особа: характер дії сексуального характеру; обставини вагінального, анального або орального проникнення в її тіло; відсутність добровільної згоди на вчинення дії сексуального характеру; 2) необхідність врахування характеристики самої потерпілої особи, пов'язані з наявністю чи відсутністю знайомства з підозрюваним та поведінки, що передувала вчиненню насильства.

Ключові слова: тактика допиту, потерпіла особа, права жінок, дії сексуального характеру, звалтування, сексуальне насильство.

Постановка проблеми. Внесення у 2017 році істотних змін у Кримінальний кодекс України (далі – КК) щодо трансформації раніше дійсної парадигми кримінальної відповідальності за посягання на статеву свободу та статеву недоторканість особи [1] зумовили необхідність переглянути низку принципово важливих кримінально-правових і криміналістичних положень. Кримінальні правопорушення зазначеної категорії визначено як звалтування (ст. 152 КК); сексуальне насильство (ст. 153 КК); примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК); вчинення дії сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК); розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК); домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1 КК). Варто звернути увагу, що з точки зору кримінально-правової класифікації вказані кримінальні правопорушення є злочинами за виключенням примушування до вступу в статевий зв'язок (ч. 1 і 2 ст. 154 КК), яке є кримінальним проступком. Стосовно нього досудове

розслідування здійснюється у формі дізнання. Але примушування до вступу в статевий зв'язок, поєднане з погрозою знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої особи чи її близьких родичів або з погрозою розголошення відомостей, що ганьблять її чи близьких родичів (ч. 3 ст. 154 КК), визнається злочином, розслідування якого повинно здійснюватися у формі досудового слідства.

Внесені зміни фактично набували чинності з 2019 року, але і в подальші роки вони (редакція вказаних статей) піддавалися трансформації, що суттєво ускладнювало їх практичне застосування. Ураховуючи це, досудове розслідування і судове провадження в таких справах нині є одним із найскладніших. Видається, що у зв'язку з істотними змінами правового тлумачення окремих кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи потребує принципового перегляду низка положень щодо їх розслідування, сформульованих у дослідженнях минулих

років. Зокрема, це стосується проведення окремих слідчих (розшукових) дій, серед яких особливе місце займає допит потерпілої особи як найбільш значуща процесуальна дія на початковому етапі розслідування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості проведення допиту потерпілої особи в справах про звалтування були предметом досліджень В. І. Комісарова і Л. В. Пономарьової [2], В. А. Мозгової [3], Л. В. Дмитрієвої [4], С. С. Шмерецького [5] В. С. Канцір і В. В. Петрика [6], О. О. Ханя і Б. О. Смітюха [7] та ін. Але сформульовані вказаними авторами положення й рекомендації або не враховували зміни в кримінальному законодавстві, що зумовлюють необхідність встановлення певних обставин при допиті потерпілої особи, або були далеко неповними. Тому досить актуальним є розгляд питання про особливості допиту потерпілих у кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення з урахуванням змін правового тлумачення їх складів.

Мета статті – висвітлити особливості обставин, що підлягають встановленню під час допиту потерпілих, а також тактики, які допомагає встановити психологічний контакт та отримання правдивих і повних показань.

Виклад основного матеріалу. Спершу потрібно визначити особливості відкриття кримінального провадження про статеві кримінальні правопорушення, які значно впливають на тактичні особливості допиту потерпілої особи. Згідно зі ст. 477 КПК України (далі – КПК), розслідування кримінальних правопорушень, передбачених частиною першою статті 152 (звалтування без обтяжувальних обставин), частиною першою статті 153 (сексуальне насильство), статтею 154 (примусування до вступу в статевий зв'язок) може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілої особи. А відмова потерпілого від обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення (ч. 4 ст. 26 КПК).

Важливим у цьому аспекті є також положення ч. 3 ст. 469 КПК про те, що в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення може бути укладена угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим. Це процесуальне право сторін, яке повинно бути роз'яснено потерпілому й підозрюваному під час досудового розслідування. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді).

Угода про примирення є своєрідним компромісом, який досягається між потерпілою особою й підозрюваним (обвинуваченим). Вона містить домовленість указаних сторін про розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, порядок та характер її відшкодування, вид і міру покарання для підозрюваного (обвинуваченого) або звільнення його від відбування покарання з випробувальним строком (ст. 471 КПК України). Така угода дає змогу спростити й скоротити як досудове розслідування, так і судові провадження, що підвищує їх соціальну ефективність у протидії кримінальним правопорушенням. Але окрім процесуального аспекту, як видається, угода про примирення має й певне тактичне значення під час проведення допитів.

Також важливим для визначення тактики допиту потерпілої особи після відкриття кримінального провадження слід визнати чинник знайомства насильника і постраждалої особи [8, с. 43–46]. З огляду на це, стате-

ві злочини поділяють на дві групи: 1) вчинені незнайомою потерпілою особою; 2) вчинені знайомою потерпілою особою [9]. Але чинник знайомства між указаними суб'єктами є важливим не тільки як показник первинної інформації на початковому етапі розслідування – він істотно зумовлює весь механізм вчинення статевого злочину. Наявність соціального зв'язку знайомства між потерпілою особою й насильником, як правило, детермінує не тільки характер дій злочинця, а й певне місце та обстановку вчинення злочину та інші елементи його механізму.

Водночас наявність знайомства є важливим фактором, який суттєво впливає на тактику допиту потерпілої особи. Це зумовлено тим, що особистісні характеристики потерпілих значно зумовлені саме цим чинником. І тому цілком обґрунтованим, на наш погляд, є відзначення того, що під час допиту потерпілої потрібно враховувати наявність (чи відсутність) соціального зв'язку між потерпілою особою й підозрюваним у вчиненні статевого злочину. Тут потрібно підкреслити, що в кримінальних провадженнях досліджуваної категорії потерпілими зазвичай є особи жіночої статі, але можуть бути й чоловіки (відповідно до аналізу судово-слідчої практики це поодинокі випадки).

При розслідуванні статевих злочинів, вчинених стосовно знайомих злочинцям потерпілих, потрібно враховувати, що найбільш численну групу потерпілих від зазначених видів насильницьких злочинів становлять дорослі жінки й діти (можуть бути членами сім'ї насильника), колеги по роботі чи навчанню, сусіди тощо. Ці обставини можуть зумовлювати особливий психічний стан потерпілих, який слід обов'язково враховувати під час проведення допиту. Також потрібно враховувати можливий незаконний психологічний тиск на них у зв'язку з вимушеним сумісним проживанням потерпілих і підозрюваних або вимушеними контактами за місцем роботи або навчання після вчинення злочину. Такі категорії осіб стають потерпілими від сексуального насильства в результаті довірливих відносин, на підґрунті яких вони, довіряючи своїм знайомим, погоджуються піти (поїхати) з ними в певне місце, де вони можуть залишитися наодинці. До того ж насильство може бути вчинено щодо них на тлі сумісного вживання алкоголю або наркотичних речовин. Таку поведінку потерпілі під час кримінального провадження можуть вважати осудливою (віктимною) у зв'язку з особливостями їхньої психології (виховані та навчені довіряти своїм знайомим). Такий стан може бути викликаний і матеріальною або службовою залежністю від злочинця. Є випадки й психологічної залежності, яка може сформуватися під впливом «авторитетності» насильника або закоханості в нього (потерпілі легко погоджуються на сумнівні пропозиції). Серед таких потерпілих можуть опинитися особи, які мають певні фізичні або психічні вади (особи з ознаками інвалідності, з психічними відхиленнями). Тому під час допиту такі обставини створюють особливий психологічний фон, який потрібно враховувати під час проведення такої слідчої (розшукової) дії.

При розслідуванні статевих злочинів, вчинених стосовно незнайомих злочинцям потерпілих, потрібно враховувати, що здебільшого потерпілими стають жінки і дівчата, які випадково опинилися в місці нападу, наприклад, у зв'язку з пізнім поверненням додому з роботи, вечірки тощо. Але це можуть бути й представниці жіночої соціальної групи, які свідомо йдуть на контакт з не знайомими їм чоловіками із сумнівною поведінкою й легко погоджуються на пропозиції покататися разом

на автомобілі, відвідати кафе чи ресторан, поїхати для сумісного відпочинку «на дачу з басейном» чи просто випити алкогольних напоїв у певному безлюдному місці тощо. При цьому злочин вчиняється на тлі розмови й поведінки жінки чи дівчини, яка сприймається насильником як добровільна згода на дії сексуального характеру (принаймні така заява робиться під час кримінального провадження). Звичайно, за наявності всіх цих обставин тактична лінія допиту потерпілої за відсутності звичайного соціального зв'язку (знайомства) з підозрюваним відрізнятиметься від допиту потерпілої знайомої з підозрюваним.

Особливості допиту потерпілих у кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення зумовлюються також характером обставин, які потрібно встановити за допомогою потерпілої особи. Адже ніхто інший, крім потерпілої, не може знати всіх деталей механізму вчинення насильства щодо неї. Стаття 91 КПК визначає обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, але вони наведені в загальному вигляді, а тому при розслідуванні кримінальних правопорушень окремих видів потребують деталізації. Видається, що це є особливо актуальним у справах про статеві злочини, об'єктивна сторона яких потребує ретельного осмислення у зв'язку з уже відзначеними змінами в кримінальному законодавстві.

Слід звернути увагу, що в зазначених статтях КК використовують, як видається, досить загальні поняття «вчинення дій сексуального характеру» (статті 152, 153, 155, ч. 1 статті 156-1), «вчинення акту сексуального характеру» (стаття 154), «вчинення розпусних дій» (стаття 156), які вимагають конкретного з'ясування під час допиту потерпілої особи того, у чому саме полягали вказані дії. Це ключове питання для правильної кримінально-правової кваліфікації діяння і визначення предмета доказування.

З огляду на це, варто зазначити, що питання, пов'язані з кваліфікацією вказаних злочинів та призначенням покарання, зумовлені оновленням кримінального законодавства, є досить проблемними в слідчо-судовій практиці. Так, до Верховного Суду звернувся прокурор з касаційною скаргою від 10 квітня 2017 року на рішення Здолбунівського районного суду Рівненської області та ухвалу відповідного апеляційного суду, посилаючись на неправильне застосування кримінального законодавства та невідповідність призначеного покарання ступеню тяжкості вчинених злочинів, передбачених статтями 152 і 153 КК. Ішлося про неправильне тлумачення й застосування положень ч. 2 ст. 15 і ч. 4 ст. 152, ч. 4 ст. 153 КК (у редакції Закону № 2227-VIII від 06.12.2017) судами першої та апеляційної інстанцій, що призвело, на думку прокурора, до призначення обвинуваченому невинувато м'якого покарання. Касаційний кримінальний суд Верховного Суду своїм рішенням від 7 грудня 2020 року касаційну скаргу прокурора задовольнив частково, вказавши, що санкція ч. 4 ст. 152 (у редакції Закону № 2227-VIII від 06.12.2017) пом'якшує кримінальну відповідальність особи порівняно із санкціями ч. 4 ст. 152 та ч. 3 ст. 153 КК (у редакції Закону № 2295-VI від 01.06.2010), що передбачали кримінальну відповідальність за ці ж самі дії. Тому в цьому разі має місце застосування положень ч. 1 ст. 5 КК щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі [10].

Поряд з учиненням дій сексуального характеру важливим питанням під час допиту потерпілої особи є встановлення обставин вагінального, анального або орального проникнення в її тіло за відсутності її до-

бровільної згоди. Обставини, пов'язані з такими діями, мають вагомим юридичним значенням. Так, Сихівський районний суд міста Львова від 24.05.2021 у вирокі в справі № 464/5241/20 зазначив, що навіть намагання гвалтівника (без проникнення) вступити в статеві зносини з потерпілою особою без її добровільної згоди є згвалтуванням. Суд підкреслив, що кваліфікує дії обвинуваченого за ч. 3 ст. 15 ч. 1 ст. 152 КК України, оскільки останній вчинив незакінчений замах у діях сексуального характеру, які були пов'язані з вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи (згвалтування) [11].

Відсутність добровільної згоди потерпілої потребує ретельного дослідження під час її допиту з урахуванням можливої заяви підозрюваного про її наявність. Законодавче введення такої ознаки згвалтування, як відсутність добровільної згоди потерпілої особи на вчинення щодо неї дій сексуального характеру (міститься пряма вказівка в статтях 152, 153, 154 КК), викликало шквал емоцій і висловлення вражень, зокрема про необхідність отримання розписок та актів згоди для заняття сексом. Навіть стали з'являтися зразки розписок та актів згоди [12]. Така реакція людей на зміну правової парадигми про сексуальне насильство свідчить про її нерозуміння й несприйняття, що може вплинути й на юридичну практику. Тому це питання заслуговує на увагу в контексті розроблення методики розслідування статевих злочинів і, зокрема у визначенні тактики допиту потерпілої особи.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на те, що визначення відсутності добровільної згоди жінки на вчинення щодо неї дій сексуального характеру належить до її невід'ємного права. Тут діє правило, якщо жінка сказала «ні», то значить «ні», і надалі її право реалізується у зверненні до правоохоронних органів (подання заяви про сексуальне насильство) і надання показань про обставини під час допиту в статусі потерпілої особи. Тому під час допиту потерпілої потрібно встановлювати обставини цього «ні» і жодні розписки та акти згоди для заняття сексом не матимуть ніякої юридичної сили.

З огляду на це, нагадаємо, що заміна раніше дійсної парадигми кримінальної відповідальності за посягання на статеву свободу та статеву недоторканість особи була пов'язана з імплементацією положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, яка ратифікована Україною [13]. На сторони, які ратифікували вказану Конвенцію, покладається зобов'язання розроблення і вжиття необхідних заходів для заохочення змін у соціальних і культурних моделях поведінки жінок та чоловіків з метою викоринення упереджень, звичаїв, традицій та всіх інших практик, які ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок або на стереотипних ролях жінок та чоловіків (частина 1 статті 12 Конвенції). Щодо сексуальних відносин між жінками і чоловіками, то повинна бути згода жінки, яка має бути надана добровільно як результат вільного волевиявлення особи, отриманого в контексті супутніх обставин (частина 2 статті 36 Конвенції). Ґрунтуючись на цьому положенні, зазначимо, що показання жінки-потерпілої про відсутність згоди на певні сексуальні дії завжди матимуть пріоритет над свідченнями чоловіка-підозрюваного про наявність такої згоди. На жаль, в Україні продовжують існувати досить стійкі соціальні стереотипи, які ґрунтуються на ідеї неповноцінності жінок і стають підґрунтям для невиконання не тільки імplementованих у національне законодавство положень

Конвенції, а й прямих порушень кримінально-процесуальних приписів, зловживань та фальсифікацій. Про це свідчить, наприклад, справа зі зґвалтуванням 14-річної дівчини в гірському селі на Закарпатті, яка була відкрита ще у 2021 році, але набула розголосу в 2023-му – після того як Воловецький районний суд 20 березня оголосив вирок трьом підліткам, яких звинувачували в груповому зґвалтуванні (вони отримали по два роки умовно й зобов'язання виплатити грошову компенсацію потерпілій) [14].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що особливості допиту потерпілих у кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення зумовлюються, з одного боку, встановленням ключових обставин, про які достеменно може знати тільки

потерпіла особа: характер дій сексуального характеру; обставини вагінального, анального або орального проникнення в її тіло; відсутність добровільної згоди на вчинення дій сексуального характеру. З іншого боку, на особливості допиту впливають характеристики самої потерпілої особи, пов'язані з наявністю чи відсутністю знайомства з підозрюваним та поведінки, що передувала вчиненню насильства.

Викладені положення, звичайно, не вичерпують усієї проблематики допиту потерпілих у кримінальних провадженнях про статеві кримінальні правопорушення. Заслужують на окремі дослідження й інші особливості проведення цієї слідчої дії, викликані умовами, у яких здійснюється досудове розслідування, наприклад, на деокупованих територіях України.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 6 грудня 2017 року № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> (дата звернення 20.07.2023).
2. Комісаров В. І., Пономарьова Л. В. Розслідування зґвалтувань. *Законність*. 2010. № 9. С. 15–18.
3. Мозгова В. Тактико-психологічні особливості допиту неповнолітніх, які постраждали від сексуального насильства. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 4. С. 94–104. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/8-2015/mozgova.pdf> (дата звернення 10.08.2023).
4. Дмитрієва Л. В. Особистість особи, потерпілої від зґвалтування, вчиненого неповнолітніми: особливості і криміналістичне значення. *Юридична наука та практика: виклики сучасних євроінтеграційних процесів* : мат. Міжнар. наук.-практ. конф. (Братислава, Словацька Республіка 27–28 листопада 2015 р.). Paneuropiska vysoka shkola, Fakulta prava. С. 116–118.
5. Шмерецький Є. Є. Психологічні особливості допиту потерпілих від зґвалтувань. *Юридична психологія*. 2016. № 2 (19). С. 118–126.
6. Канцір В. С., Петрик В. В. Особливості допиту неповнолітніх осіб, які постраждали від сексуального насильства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 43. С. 152–154.
7. Хань, О. О., Смітюх Б. О. Особливості проведення допиту неповнолітніх у кримінальних провадженнях щодо воєнних злочинів (зґвалтувань). *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану*: мат. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т № 1. Харків : ХНУВС, 2022. С. 412–413.
8. Матюшкова Т.А. Методика розслідування зґвалтувань. *Криміналістика: підручник*: у 2 т. Т. 2. Харків, МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ 2017. 312 с.
9. Нуджейдат Веам. Криміналістична класифікація зґвалтувань. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 3, Т. 2. С. 136–141.
10. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07.12.2020. Справа № 562/1629/17 Кримінальне провадження № 51-1416 кмо 20. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum> (дата звернення 03.09.2023).
11. Вирок Сихівського районного суду міста Львова від 24.05.2021. Справа № 464/5241/20. Кримінальне провадження 1-кп/464/46/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97100366> (дата звернення 03.09.2023).
12. Згода на секс: що насправді передбачено законодавством? URL: <https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/10339> (дата звернення 03.09.2023).
13. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11 (дата звернення 03.09.2023).
14. «Не так» виявилось все. Як розслідують справи про зґвалтування «на селі»: пояснює адвокатка Євгенія Закревська. URL: <https://texty.org.ua/fragments/109298/> (дата звернення 03.09.2023).

References

1. Zakon Ukrainy vid 6 grudny 2017 roku № 2227-VIII «Pro vnesenny zmin do Kriminalnogo ta Kriminalnogo protsesualnogo kodeksiv Ukraini z metou realizatsii polozhen Konventsii Radi Evropi pro zapobiganny nasilstvu stosovno zhinok I domashnoigo nasilstvu ta borotbu z tsimi yvishami» [On making changes to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine in order to implement the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> [in Ukrainian].
2. Komisarov V.I., & Ponomarova L.V. (2010) Rozsliduvanny zgvaltuvan [Rape investigation]. *Zakonnist*. № 9. S. 15–18 [in Ukrainian].
3. Mozghova, V. (2015). Taktyko-psykholohichni osoblyvosti dopytu nepovnlitnikh, yaki postrazhdaly vid seksualnoho nasylstva [Tactical-psychological features of interrogation of the minors, who are become the victims from sexual violence]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, 4, 94–104. Retrieved from: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/8-2015/mozgova.pdf> [in Ukrainian].

4. Dmitrieva L.V. (2015) Osoblivist osobi, poterpiloi vid zgvultuvanny, vchinenogo nepovnolitnimi: osoblivosti i kriminalistichne znachenny [The identity of a victim of rape committed by minors: features and forensic significance]. *Uridichna nauka ta praktika: vikliki suchasni evrointegratsiyinih protsesiv*: mat. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Bratislava, Slovatska Respublika 27–28 listopada 2015 r.). Paneuropska vysoka shkola, Fakulta prava. S. 116–118 [in Ukrainian].
5. Shmeretskiy, Ye. Ye. (2016). Psykholohichni osoblyvosti dopytu poterpilykh vid zgvultuvan [Psychological features of interrogation of rape victims]. *Yurydychna psykholohiia*, 2, 118–126. Retrieved from: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1023/1/11.pdf> [in Ukrainian].
6. Kantsir, V. S., & Petryk, V. V. (2020). Osoblyvosti dopytu nepovnolitnikh osib, yaki postrazhdaly vid seksualnoho nasylstva [Peculiarities of the interview of minors who have been suffered by sexual violence]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Yurysprudentsiia*, 43, 152–154 [in Ukrainian].
7. Han O.O., & Smituh B.O. (2022) Osoblivosti provedenny dopitu nepovnolitnih u kriminalnih provadzhennyh shchodo voennih zlochiniv (zgvultuvan) [Peculiarities of interrogating minors in criminal proceedings regarding war crimes (rape)]. *Suchasni tendentsii rozvitku kriminalistiki ta kriminalnogo protsesu v umovah voennogo stanu: mat. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Harkiv 25 listopada 2022 r.) / MVS Ukraini, Harkiv.nats. un-t vnutr. sprav, F-t № 1. Harkiv: HNUVS, 2022. S. 412–413 [in Ukrainian].*
8. Matushkova, T.A. (2017) Metodika rozsliduvanny zgvultuvan [Rape investigation methodology]. *Kriminalistika: pidruchnik: u 2 t. T. 2. Harkiv: MVS Ukraini, Harkiv.nats. un-t vnutr. Sprav. 2017. 312 s. [in Ukrainian].*
9. Nudzheidat Veam (2017) Kriminalistichna klasifikatsiy zgvultuvan [Criminal classification of raped]. *Naukoviai visnik Hersonoskogo universitetu. Seriy: Uridichni nauki.. Vip. 3, T. 2. S. 136–141 [in Ukrainian].*
10. Postanova Kasatsioinogo kriminalnogo sudu Vtrhovnogo Sudu vid 07.12.2020. Sprava № 562/1629/17 Kriminalne provadzhenny № 51-1416 kmo 20. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum> [in Ukrainian].
11. Virok Sihivskogo raoinnogo sudu mista Lvova vid 24.05.2021. Sprava № 464/5241/20. Kriminalne provadzhenny 1-кп/464/46/21. Edinioi derzhavnioi reestr suduvih rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97100366/> [in Ukrainian]
12. Zgoda na seks: shcho naspravdi peredbacheno zakonodavstvom? (2021) [Consent to sex: what the law actually says?] Retrieved from: <https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/10339/> [in Ukrainian]
13. Konventsiy Radi Evropi pro zapobiganny nasilstvu stosovno zhink i domashnoigo nasilstvu ta borotbu z tsimi yvishami [Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11 [in Ukrainian].
14. «Ne tak» viyvilosy vse. Yk rozsliduayt spravi pro zgvultuvanny «na seli»: poysnue advokatka Evgeniy Zakrevska (2023) [Everything turned out to be «wrong». How rape cases are investigated «in the village»: lawyer Yevgenia Zakrevska explains]. Retrieved from: <https://texty.org.ua/fragments/109298/> [in Ukrainian].

Volobuyeva Olena,

Candidate of Legal Sciences, Professor

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8601-4344>

FEATURES OF THE INTERROGATION OF VICTIMS IN CRIMINAL PROCEEDINGS ABOUT SEXUAL CRIMINAL OFFENSES

The article provides a comprehensive analysis of the changes made to the Criminal Code of Ukraine, which transformed the previously existing paradigm of criminal liability for encroachment on the sexual freedom and sexual integrity of a person and necessitated the revision of a number of fundamentally important criminal law and criminalist provisions. It is emphasized that the change in the wording of the relevant articles in the Criminal Code of Ukraine was due to the implementation of the provisions of the Council of Europe Convention on the prevention of violence against women and domestic violence and the fight against these phenomena. It was ratified by Ukraine. In connection with this, the problem arose of a fundamental revision of a number of provisions regarding the investigation of sexual criminal offenses outlined in the studies of past years. In particular, this concerns the interrogation of the victim, which is the most significant procedural action at the initial stage of the pre-trial investigation. The author defines the factors that determine the specifics of the victim's interrogation, which include: 1) the need to establish key circumstances that only the victim can know for sure: the nature of sexual acts; circumstances of vaginal, anal or oral penetration into her body; lack of voluntary consent to commit acts of a sexual nature; 2) the need to take into account the characteristics of the victim herself, related to the presence or absence of acquaintance with the suspect and the behavior that preceded the commission of violence.

Key words: *interrogation tactics, victim, women's rights, acts of a sexual nature, rape, sexual violence.*

Надіслано до редколегії 27.09.2023